

Individualizovaná vývojová péče na stanici ROOMing

Matějová K.

Neonatologické oddělení Nemocnice České Budějovice a.s.

Péče o předčasně narozené děti prošla a stále prochází značným vývojem. Podařilo se snížit mortalitu dětí na minimum. Je zcela neoddiskutovatelné, že nestačí pouze zabezpečit přežití předčasně narozených dětí, musí být prvořadě zajištěni a zlepšování kvality jejich života. V České republice dlouhodobě sledujeme vybrané pozdní morbidity jako jsou DMO, hluchota, slepota, epilepsie a porucha růstu u dvouletých dětí. O tom, jak se daří našim nezralým pacientům dále, již komplexní data nemáme. Výzkumy a studie však jednoznačně potvrdily, že jak dospívají předčasně narozené děti, zůstávají stále více znevýhodněny mnoha motorickými, kognitivními i sociálními odlišnostmi. Ve vyšší míře se vyskytují poruchy učení a kognitivních funkcí, hyperaktivita, nepozornost, impulzivita, úzkosti, poruchy sociální adaptace, menší fyzická zdatnost, horší motorická koordinace, poruchy prostorové orientace a porozumění řeči. Mozek dětí narozených předčasně se vyvíjí za zcela jiných podmínek než u dětí donošených. Významnou negativní roli zde hrají iatrogenní vlivy jako bolest, hluk, stres, nadměrná stimulace a izolace související s péčí na neonatologické jednotce intenzivní péče. (1, 2)

Již na přelomu 60. a 70. let 20. století začal postupně vznikat Program pro individuální rozvoj a hodnocení novorozenců (NIDCAP – Newborn Individualized Developmental Care and Assessment Program). Základním principem programu je důsledné pozorování chování nedonošeného dítěte. Jedná se o individualizovaný přístup k dítěti, jehož cílem je předcházet již zmíněným iatrogenním vlivům intenzivní péče a jejich důsledkům. Program se snaží minimalizovat stres dítěte, vytvořit podmínky pro jeho optimální vývoj a tím kvalitnější budoucí

život. Zavedení prvků NIDCAP do praxe může vyžadovat určitou finanční investici, mnohdy se ale jedná o zcela banální změny, které přispějí ke zlepšení péče. Můžeme je uplatňovat již od okamžiku porodu na porodním sále, postupně se stávají standardem pro veškerou péči na neonatologických jednotkách intenzivní péče. Neměli bychom na ně zapomínat ani ve chvíli, kdy je již dítě stabilizované a jednotku intenzivní péče opouští, a uplatňovat je po celou dobu pobytu dítěte v nemocnici i po jeho propuštění. (3)

Mezi základní prvky vývojové péče patří ochrana spánku, hodnocení bolesti a stresu, kvalitní výživa, vývojové aktivity během dne, zdokonalování ošetrovatelského prostředí, ochrana smyslů před nadměrnou stimulací, péče o kůži, polohování a klokánkování. Zcela zásadní je péče zaměřená na rodinu (family-centered care), kdy se snažíme o zachování intimního spojení mezi rodičem a novorozencem. Časné zapojení rodičů (primárně matky) do péče o dítě zlepšuje prospívání dětí, zvyšuje úspěšnost a délku kojení, snižuje množství nozokomiálních nákaz. Intenzivní kontakt dítěte s rodičem přináší dítěti pocit bezpečí a podporuje kompetence a samostatnost rodiny. (1,3)

Na našem oddělení jsme se zaměřili na prohlubování principů NIDCAP především v rozvoji péče zaměřené na rodinu. Ta v naší porodnici začíná již rozhovorem s rodiči v případě hrozícího předčasného porodu. Pokračuje klokánkováním, péčí o dítě a komunikací s rodiči na jednotce intenzivní péče. Neméně významný je z tohoto pohledu i pobyt dítěte společně s matkou na ROOMingu. Jedná se o část oddělení, kde proběhne za jeden rok více jak 700 hospitalizací, z toho přibližně 100 dětí přijímáme z domova. Staráme se zde o nedonošené novorozence,

kteří již mohou být umístěni na pokoj s maminkou, i o donošené novorozence do 28 dní věku s různými obtížemi typu hyperbilirubiněmi, potíží s příjmem potravy nebo infekcí. Disponujeme velkorysým zázemím, kdy jsme v jeden okamžik schopni ubytovat až 24 matek s dětmi a další 4, které mají své miminko ještě na jednotce intenzivní péče. Možnost využít toto ubytování mají zdarma všechny maminky, které mají zájem. V posledních letech jsme se snažili o maximální zkrácení délky pobytu nedonošených novorozenců na stanici intenzivní a resuscitační péče a co nejčasnější trvalý pobyt dítěte s matkou. Během dvou let se nám u novorozenců narozených mezi 28.–32. gestačním týdnem podařilo zkrátit délku hospitalizace na JIP o jeden týden. Naším cílem je pokusit se zkrátit tuto dobu ještě více. Jedním z aspektů, který nám toto umožnil, je časně zapojování matek do péče o nedonošeného novorozence na JIP.

Maminky se díky tomu stávají velmi brzy samostatné a nebojí se pečovat o svá předčasně narozená miminka. Dalším aspektem je bezpečný dohled nad nedonošenými dětmi na pokojích matek, což jsme zabezpečili pomocí celoplošně vybudované telemetrie vitálních funkcí na stanici ROOMing. Možnost monitorace funguje jednak na sesterně, ale i mimo ni pomocí mobilní jednotky u každé sestry ve službě. Díky instalované technologii umožňujeme pobyt u matky i dětem s ventilační podporou pomocí vysokopřítokové kanyly (HFNC) nebo Vapothermu a to 24 hodin denně. Začínáme se zaměřovat i na vybrané děti s ventilační podporou NCPAP, které budeme hospitalizovat s matkou. Zatím máme zkušenost jen s jedním pacientem. Výsledek byl pro dítě a matku jednoznačně pozitivní a to nás motivuje v záměru pokračovat.

Pro umožnění pobytu co nejširšímu počtu matek se svými dětmi, jsme šli ještě dále a rozšířili naše služby i o současný pobyt se starším dítětem. Vytvořili jsme dva takzvané rodinné pokoje, kde mohou společně pobývat matka, nedonošený novorozenec, starší sourozenec a jeho doprovod, většinou otec nebo babička. Pro některé rodiny může být rodinný pokoj řešením složité situace při rozhodování se mezi péčí o novorozence v nemocnici nebo o další dítě doma. Pokoj je vybaven pro potřeby celé rodiny.

K dalším novinkám, kterými se snažíme zpříjemnit pobyt novorozencům a jejich matkám jsou postýlky Kanmed. Jedná se o výhřevná lůžka určená speciálně pro nedonošené novorozence. Vyrábí se i ve variantě pro dvojčata. Využíváme je u dětí s aktuální hmotností 800 až 1800 gramů. Díky použité technologii udrží i takto malé děti teplotu bez potíží. V postýlce jsou klidnější, stabilnější a celkově lépe prosperují. Personálu odpadá nutnost časté výměny a umývání inkubátorů, které zároveň vzhledem k vlhkosti uvnitř vytváří snadnější podmínky pro vznik infekcí. Vzhledem k odnímatelným bočnicím nabízí postýlky lepší možnost manipulace s dítětem. V neposlední řadě jsou lépe vnímány i samotnými maminkami, na které oblečené dítě v postýlce působí mnohem příjemněji než nahé v inkubátoru.

K realizaci změn na oddělení byly potřeba jisté finanční prostředky. Ty poskytla Nemocnice České Budějovice, a.s. Kromě nemocnice patří naše poděkování také zdravotním sestrám, které na stanici ROOM pracují. Nyní se setkávají se zcela jinými pacienty, než na které byly doposud zvyklé, a péči o ně zvládají velmi dobře. Současný systém přináší v některých chvílích i určité komplikace. Některé maminky stráví na našem oddělení několik dní, týdnů, jiné třeba i 3–4 měsíce. S blížícím se termínem propuštění začínají být nedočkavé. Jen obtížně se nám vysvětluje, aby na své miminko nechvátaly a poskytl mu dostatek času k tomu, aby v nejlepším případě mohlo být plně kojené. Častěji než jinde musíme řešit psychický stav maminek a snažit se pomoci, jelikož s přibývajícím délkou dní strávených na oddělení jim dochází síly. Jsou odloučené od rodin, často nevyspalé a mnohdy smutné z toho, že hospitalizace miminka neprobíhá bez potíží. Na vlastní oči vidí všechny procedury a komplikace, kterými si jejich dítě prochází. Naprostá většina z nich je však za možnost strávit s dítětem co nejvíce času vděčná.

MUDr. Kateřina Matějová
matejova.katerina@nemcb.cz

LITERATURA:

1. Marková D., Chvilová Weberová M a kolektiv: Předčasně narozené dítě Následná péče – kdy začíná a končí? Grada Publishing a.s., 2021, s. 83, s. 470
2. Als H., McAnulty G.B.: The Newborn Individualized Developmental Care and Assessment Program (NIDCAP) with Kangaroo Mother Care (KMC): Comprehensive Care for Preterm Infants. National Institutes of Health Public Access Curr Womens Health Revue Author manuscript, available in PMC 2014 December 01
3. <https://nidcap.org/professionals/supports-for-nursery-change/> nidcap/